НАДРУКОВАНО: Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальна політика: концепції, технології, перспективи», яка відбулася 17-18 квітня 2014 року в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова [Електронний ресурс] // Режим доступу: (http://www.isru.npu.edu.ua/index.php/ua/naukovi-zbirnyky/685-iii-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia-sotsialna-polityka-kontseptsii-tekhnolohii-perspektyvy

О.М.Шерман

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЖЕРТВАМИ ГЕНДЕРНОГО НАСИЛЬСТВА

Сьогодні можна з упевненістю стверджувати, що гендерне насильство – тобто насильство, спрямоване проти жінок, – є актуальною проблемою практично у всіх країнах світу. Не стала винятком і Україна. Статистика є більш ніж промовистою: кожна друга жінка в Україні потерпає від насильства в сім'ї, 30% із них стали жертвами у віці до 18 років [1]. Про усвідомлення значущості цієї проблеми свідчить як ряд державних програм, спрямованих на боротьбу з гендерним насильством, так і перманентна присутність цієї теми в ЗМІ. Окреме місце у подоланні гендерного насильства займає соціальна робота з її жертвами.

Як відомо, соціальна робота із жертвами гендерного насильства поділяється на роботу з їх порятунку, роботу щодо підтримання соціального функціонування і на роботу у сфері соціального розвитку. Кожна група завдань має свою специфіку і свої проблеми. Розглянемо деякі з них.

Традиційне уявлення про гендерне насильство як про завдання тілесних ушкоджень не відповідає масштабам явища, адже насильство може бути економічним, психологічним, соціальним. Психологічне чи економічне насильство не завжди усвідомлюється самими жертвами як порушення їх прав, і, як наслідок, жертва не звертається по допомогу, переживаючи ситуацію

насильства на самоті. Інший проблемний аспект гендерного насильства пов'язаний з основною територією, на якій воно розгортається, тобто сім`єю. Сім`я в масовій свідомості постає як приватна територія особистості, втручання в яку зі сторони держави є небажаним (за винятком екстраординарних ситуацій). Такий підхід поширений у всіх верствах українського суспільства незалежно від місця проживання та рівня освіти. Небажання мільйонів жінок «виносити сміття з хати» складає, образно кажучи, ту більшу частину айсберга гендерного насильства, яка перебуває під водою, невидима ані для широкої громадськості, ані для соціальних служб. Якщо вчитель бачить синці та інші ознаки насильства на тілі неповнолітнього учня, він має право втрутитися в ситуацію, у тому числі й звернувшись у відповідні служби; але ніхто не має права втручатися в сімейне пекло дорослої жінки, яка стверджує, що черговий раз «впала зі сходів».

Для жертви гендерного насильства типовим є замовчування своїх проблем ще й тому, що ті стереотипні суспільні уявлення працюють не на її користь. Не є таємницею широке побутування ряду стереотипів, які легітимізують, підтримують і репродукують гендерне насильство, не лише у масовій свідомості, а й ЗМІ (детальніше див. [2]). «Гендерне насильство зустрічається тільки в середовищі маргіналів», «Жінки терплять насильство, бо їм це подобається («б`є – значить, любить»), «Б`ють лише певний тип жінок» - носіями цих та інших стереотипів виступають як жінки, так і чоловіки; як жертви, так і їх кривдники; вони поширюються як формальними, так і неформальними каналами масової комунікації, ускладнюючи соціальну роботу в цій сфері. Як свідчить світовий досвід, реальне зменшення обсягу гендерного насильства у будь-якому суспільстві неможливе без роботи з масовою свідомістю, зокрема – без подолання наявних у ній стереотипів.

Навіть за умови доступності допомоги між жертвою та тими, хто здатен її надати, часто стоїть психологічний бар`єр, що не дозволяє зробити рішучий крок. Навіть знаючи, що центр соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді в її

місті приймає інформацію про випадки насильства в сім'ї або його загрозу та надає особам, що постраждали від різних форм насильства, різні форми допомоги, жертва зволікає з його відвідуванням, розуміючи, що таке звернення може радикально змінити життя її родини. Жінка – жертва насильства – стає невпевненою в собі і своїх силах, серед її емоцій домінують страх, відчай, розгубленість. Для стабілізації емоційного стану їй потрібна допомога психолога, яку вона не може отримати, поки не подолає свій страх і відчай. Утворюється своєрідне замкнуте коло, всередині якого нищаться сотні тисяч людських доль.

Важливу роль у вирішенні цих та інших проблем має відігравати соціальна реклама та інші форми інформаційної роботи, спрямовані на формування нульової толерантності до насильства щодо жінок. Інформаційна робота не має обмежуватися проведенням кампаній на кшталт «16 днів проти насильства щодо жінок». Потрібне введення спецкурсів з проблем гендерного насильства в програми вищих навчальних закладів, що готують майбутніх медиків, психологів, педагогів, тих же соціальних працівників; розробка і проведення масових і довготривалих освітніх кампаній, спрямованих на інформування громадськості про природу, специфіку і наслідки гендерного насильства як соціальної проблеми; проведення гендерної експертизи відповідного законодавства. Соціальна профілактика гендерного насильства вимагає комплексного підходу до вирішення проблеми, в якому мають бути задіяні не лише соціальні служби, а й ЗМІ та ЗМК. Участь останніх, на нашу думку, обумовлена впливом масової культури на моделі поведінки та життєві сценарії її споживачів, особливо молодшої вікової категорії. Насилля на екрані легітимує його у повсякденному житті, а замовчування теми гендерного насильства у творах мистецтва призводить до перетворення його обговорення на табу в реальному світі.

Література:

1. Дослідження: кожна друга жінка в Україні потерпає від насильства в сім'ї

: Електронний ресурс // Корреспондент.net. – 24 листопада 2012. – Режим доступу: http://ua.korrespondent.net/ukraine/events/1429806-doslidzhennya-kozhna-druga -zhinka-v-ukrayini-poterpae-vid-nasilstva-v-simyi.

2. Шерман О.М. Стереотипи щодо гендерного насильства в українських ЗМК / О.М.Шерман// Світ соціальних комунікацій. Наук. журнал. – Т.6 – К. : КиМУ, ДонНУ, 2012. – С.94-98.